

PESEM SLOVENSKE DEŽELE

MIRKO RAMOVŠ

KUNEJ, DRAGO; TERSEGLAV, MARKO; KOVAČIČ, MOJCA. **PESEM SLOVENSKE DEŽELE = SONGS OF SLOVENIA** (IZ ARHIVA GLASBENONARODOPISNEGA INŠTITUTA). LJUBLJANA: ZALOŽBA ZRC, ZRC SAZU, P, COP. 2009. 1 CD.

Bralci Folklorika verjetno poznate obsežno zbirko z enakim naslovom, katere avtorica je že pokojna raziskovalka slovenske ljudske pesmi in dolgoletna sodelavka Glasbenonarodopisnega inštituta dr. Zmaga Kumer. Knjiga je izšla že leta 1976 in v njej je objavljenih 537 besedilnih in notnih zapisov s celotnega slovenskega etničnega ozemlja, knjigi pa sta bili dodani dve plošči s petindvajsetimi zvočnimi primeri. Knjiga je že zdavnaj pošla, in ker je napredek tehnike večinoma izpodrinil stare gramofone, tudi zvočnih primerov na vinilnih ploščah ni mogoče poslušati. Zato se je Glasbenonarodopisni inštitut odločil, da zvočne primere ljudskih pesmi, objavljenih v antologiji *Pešem slovenske dežele*, ponovno objavi, tokrat na zgoščenki. Vendar se avtorji niso odločili za ponatis, ampak so razen petih izbrali nove primere, seveda samo tiste, ki so objavljeni v knjigi.

Izbor je sledil knjigi, saj je zanj, kot je napisala dr. Zmaga Kumer, »odločalo več vidikov: po možnosti naj bi bila zastopana vsa poglavja zbirke in vse slovenske pokrajine; prikazani naj bi bili različni načini petja; pesmi naj bi bile zanimive z vsebinske in glasbene strani ter naj bi hkrati predstavile vsaj nekatere pevske osebnosti, omenjene v uvodu knjige«. Žal se vsemu temu zaradi omejenega časa trajanja zgoščenke ni dalo ustreči. Ob vseh posnetkih je objavljen vir oziroma signatura, pod katero je pesem shranjena v arhivu Glasbenonarodopisnega inštituta, dodani so osnovni podatki o kraju in času zapisa pesmi in izvajalcih ter kratki tekstološki in etnomuzikološki komentarji. Ker izbor sledi knjigi, sta pri vsakem primeru navedena zaporedna številka in stran, kjer je pesem objavljena.

Najprej se zvrste ljubezenske, večinoma fantovske pesmi, kot so *Sonce mje že nizk prisjalo* iz Jakovega Dola pri Vranskem na Štajerskem, *Ja, dečva, koj mene, mene imej* iz Podkorena na Gorenjskem in *Liepa ura, sonce seje* iz Šentanela na Koroškem. Posebnost predstavljata prekmurska *Pojdmo spat, pojdmo spat*, ki jo je zapel odlični ljudski pevec Matija Koštrc iz Žižkov, ter zanimivo ljubezensko izpovedovanje v recitativni obliki (*Dober večer, Marička*) iz Tuhinjske doline, ki so mu na Gorenjskem pravili kar *kozje molitvice*. Pesmi, ki so se pele na svatbah, predstavlja jutranjica *Hola, hola, fantje vstajajte* z Dolge Brde na Koroškem, medtem ko nabožne rezijanska *Sveta mati, vi sprosile*, ki je spremljala obred križevega pota. V otroški svet nas popeljeta izštevanka *Andili bandili tetere* iz Koprive na Krasu in dialoška *Stara baba, stari ded* iz Andovcev v Porabju. Od obrednih slišimo dve, najprej recitativno tepežnico *Friški bodte, zdravi bodte* od Kapele na Štajerskem, nato pa jurjevsko kolednico *Prelubi, vstanite, vas prosimo lepo* s Črešnjic pri Cerkljah na Dolenjskem. Pesmi nočnega čuvaja so bile žive v časih, ko so bile slovenske vasi zaradi

slamnatih streh požarno ogrožene. Pozneje so utonile v pozabo. Eno od njih *Ura bje ta t uosma*, ki je objavljena na zgoščenki, je v spominu ohranila Ančka Lazar iz Zagorice na Dolenjskem. Slovenija je vinorodna dežela, zato ni naključje, da so bile razširjene številne pivske pesmi ali pesmi o vinu. Na zgoščenki imamo dve, prva *Od Cjela do Lublance* je iz Jastrobelj v Tuhinjski dolini na Gorenjskem, druga *Iz zemle gre v trsek*, ki je nekakšen rodovnik vina, pa iz Velike Varnice na Štajerskem. Vojska in vojaška obveznost sta veliko sledi pustili tudi v ljudski pesmi, na zgoščenki jih predstavlja en sam primer, in sicer *Jutri bo nedela* iz Viševka na Notranjskem. Bridkost vojaške omili rezijanska ljubezenska *Ko guor na Kilo si došal* iz Solbice, kjer se v petju skupine žensk srečamo z bordunskim načinom tvorjenja večglasja. Manj razširjene so bile šaljive pesmi, mnogo od njih je največkrat mlajšega izvora. Objavljena *Le pejmo po gobe* s Križa na Gorenjskem sodi med starejše, kar dokazujejo poskočniške kitice, ki so se sčasoma tudi spontano dodajale. Predvsem na Štajerskem so bile v navadi pesmi o različnih poklicih. *Ljudje po svetu si gučijo* iz Osluševcev na Štajerskem, ki jo prinaša zgoščenka, predstavlja za kmeta nepogrešljivega kolarja. Le redko v ljudskem pesništvu srečamo zaporniško pesem, še posebej tako, ki je nastala v preteklosti, a je med ljudmi še živa. Avtorjem zgoščenke se je zdelo vredno, da eno takih objavijo. *Štirideset nas je restantov* je bila posneta na Ziljah v Beli krajini. Zadnji sklop sestavljajo pripovedne pesmi, prva o zaljubljenem kosu *Pojaj mi, pojaj, črni kous* je iz Ritkarovcev v Porabju; druga *Stoji, stoji na hišica* o gostilničarki, ki se ne usmili popotnice in ji noče dati prenočišča, pa iz Zgornjega Tuhinja na Gorenjskem. Vse druge poslušamo v večglasju. *Po gartlc je špancierawa* je z Obirskega na Koroškem, zadnji dve pa z Gorenjskega. Nekoliko obešenjaško *Dva pregrešna Italjana* so zapeli v Vrbi pri Breznici, eno najbolj razširjenih na Slovenskem *Stoji, stoji Ljubljanca* pa na Češnjicah nad Blagovico.

Vsi posnetki na zgoščenki so dokumentarni in tehnično niso najboljši, ker v času njihovega nastanka takratna snemalna oprema ni dopuščala boljših. S sodobno opremo jih je bilo mogoče restavrirati in delno zabrisati tehnične pomanjkljivosti, ne da bi bila s tem okrnjena njihova prvotna zvočna podoba. Posnetki so neprecenljiv dokument naše duhovne dediščine, ki danes zaradi drugačnega načina življenja vse bolj zamira. Zgoščenka je hkrati spomin na 85-letnico rojstva dr. Zmage Kumer, ki je s svojim terenskim in znanstvenoraziskovalnim delom pripomogla, da so posnetki nastali.

Naslovnica zgoščenke.